

## Interrupce – stále aktuální problém

*Prof. PhDr. RNDr. Helena Haškovcová, CSc.*  
Fakulta humanitních studií UK, Praha

Umělé ukončení těhotenství (interrupce) se provádí buď ze zdravotních, nebo ze sociálních důvodů. Zatímco interrupce ze zdravotních důvodů zpravidla nevyvolávají vášnivé diskuse, interrupce ze sociálních důvodů představují mimořádně citlivý problém odborný, etický a politický. Zcela pravidelně se opakují celonárodní diskuse, kdy jedna strana obhájí dosavadní liberální pohled na interrupce (a tomu odpovídající zákonnou normu), druhá strana pak žádá zákaz interrupcí a výraznou úpravu dosavadních zákonů tímto směrem. Nedávno dokonce tři poslanci Českého parlamentu navrhovali, aby byl trestán každý lékař, který provedl potrat a to dokonce vězením. Tento absurdní návrh našťestí „neprošel“. To ale neznamená, že se podobná iniciativa nemůže opakovat, zvláště s přihlédnutím k rostoucím tendencím nahlížet (nejen u nás, ale i jinde v Evropě a USA) na umělé ukončení těhotenství jako vraždu.

Nezpochybnitelným faktem je, že interrupce ze sociálních důvodů jsou časté a reprezentují až 93 % zákroků (interrupce ze zdravotních důvodů pak čítají necelých 8 %). Od roku 1957, kdy byl v naší zemi zákonem umožněn umělý potrat, byly téměř 3 miliony nenarozených dětí odstraněny právě interrupcí. Tato fakta jsou výmluvná a je zjevné, že se musí „něco“ dělat a to zejména v oblasti prevence tak, aby se ženy nedostávaly do krajní lidské situace, kdy zvažují umělé ukončení svého nežádoucího těhotenství.

V tomto příspěvku se však soustředíme nikoliv na uvedenou prevenci, ale na prezentaci základních strategií, které se týkají názorů na interrupce.

Pojem interrupce je odvozen z latinského slova *interrumpere*, což znamená přerušit. Poměrně dlouhou dobu se v českém odborném názvosloví používal ekvivalentní výraz umělé přerušení těhotenství. Protože slovo přerušit v sobě významově obsahuje možnost pokračování, což v daném případě není možné, došlo v 90. letech ke změně oficiálně používaného názvu a výraz přerušení byl nahrazen výrazem ukončení.

Interrupce (abort, potrat) je definována jako umělé ukončení těhotenství před dosažením životaschopnosti plodu v určitém vývojovém stupni těhotenství. Odborně provedená interrupce je dostupná, šetrná (anestézie) a na rozdíl od minulosti je relativně bezpečná. A právě pro tyto důvody počet interrupcí ze sociálních důvodů dramaticky vzrostl a to zejména po druhé světové válce (souvislost s technickým zvládnutím výkonu je zjevná). Na interrupce lze pohlížet z různých hledisek, základní názorové strategie jsou však pouze dvě.

Strategie pro *life*, tedy pro život, se důsledně opírá o přesvědčení, že interrupce je v každém případě a za všech okolností nemravný a opovržením hodný čin. Zastánci této strategie považují interrupci za vraždu nebo minimálně za zabití. Jsou přesvědčeni, že život si z nás nikdo nedal, a proto nikdo nemá právo ho jinému upírat. Život je životem od počátku (tedy od početí), a proto je třeba jej také od počátku chránit. Žena nemá právo rozhodovat o smrti svého nenarozeného dítěte a nemá uplatňovat převahu v situaci, kdy se nenarozené dítě nemůže žádným způsobem bránit.

Zastánci strategie pro *life* jsou většinou křesťané a proto neudivuje, že se k problému opakovaně vyjádřily církve. Jasně stanovisko tohoto typu lze najít např. v Chartě pracovníků ve zdravotnictví,

kteřou vydala Papežská rada pro pastorační práci mezi zdravotníky. Zastánci strategie pro life se organizují v Hnutí Pro life, které je široké a poměrně populární zejména v Itálii, Polsku, Irsku a také v USA. Hnutí Pro life propaguje tradiční hodnoty manželství, mateřství a rodiny. V rámci prevence nechtěných těhotenství odmítá antikoncepci a doporučuje ukázněný pohlavní styk.

K výstřelkům tohoto hnutí, které se zasazuje o zákaz interrupcí patří pak militantní útoky na kliniky, kde se interrupce provádějí, popřípadě na jednotlivé lékaře. Umírněnější zastánci strategie pro life požadují např. souhlas otce nebo jiná omezující kritéria pro provedení interrupčního výkonu. Ti také připouští možnost interrupce ze zdravotních důvodů a to v přísně indikovaných případech (např. znásilnění, incest).

Strategie pro choice, tedy pro volbu, se opírá o přesvědčení, že o počtu a době narození svých dětí rozhodují výhradně rodiče, resp. ženy. Nikdo nemá právo zasahovat do volby ženy ani do jejích představ o tom, od kterého okamžiku je život člověka životem lidským.

Reprezentanti této strategie však souhlasí s názorem, že interrupce jsou nežádoucím jevem a představují řešení pouze v krajní nouzi. Akceptují proto všechny formy prevence nechtěných těhotenství (zejména vhodnou antikoncepci) a principy odpovědného plánovaného rodičovství. Současně trvají na tom, aby interrupce byla dostupnou odbornou a bezpečnou metodou pro řešení nechtěných těhotenství, neboť jedině tak lze zabránit potratové turistice nebo kriminálním potratům.

V úvahách o interrupcích ze sociálních důvodů je třeba připomenout, že se má zpravidla na mysli jejich instrumentální forma. Dodejme, že existuje také farmakologická forma interrupcí. V této souvislosti je populární tzv. potratová pilulka (RU 465), která je však ve většině zemí zakázána (mj. v důsledku odmítání reprezentantů strategie pro life).

Legislativní zakotvení možnosti interrupce je zajímavé a v jednotlivých zemích kolísá od výrazně restriktivních (omezujících až zakazujících) zákonů až po plně liberální (snášlivý, tolerantní). Stručně lze konstatovat, že většina států má různě liberální zákony, jiná záležitost je však skutečná dostupnost zákonem povoleného výkonu. V České republice platí liberální interrupční zákon a Česká gynekologicko-porodnická společnost plně souhlasí se stanoviskem Mezinárodní federace plánovaného rodičovství z roku 1990. To je vyjádřeno ve čtyřech základních zásadách:

1. Ukončení těhotenství je pro ženy traumatizující. Společnost proto musí podniknout všechno, aby se zabránilo neplánovanému těhotenství, především důkladnou sexuální výchovou a dostupnou antikoncepcí.
2. I při nejlepších formách antikoncepce se vyskytne řada žen, které budou potřebovat legální interrupci jako řešení nežádoucí gravidity. Pomoc v tomto směru má být všeobecně a snadno dostupná.
3. Interrupce je třeba provádět co nejdříve a v tomto směru má být vedena zdravotní výchova obyvatelstva a organizace zdravotní péče.
4. Také pozdní ukončení těhotenství (v druhém trimestru gravidity) je pro některé ženy potřebné. Společnost má k takovým ženám přistupovat citlivě a s veškerou péčí.

V případě, že by reálně hrozilo přijetí restriktivního zákona, navrhla už v roce 1991 Česká gynekologicko-porodnická společnost vyhlášení národního referenda.

## **Závěr**

Není pochyb o tom, že interrupce představují „nutné zlo“. Každý člověk má právo na svůj názor v této věci. Zdravotníci, zejména ti, kteří pracují v oblasti gynekologie a porodnictví, by však bezpodmínečně měli znát i argumenty protistrany, tedy té, která je opačného mínění, než oni sami.

## **Literatura**

1. Haškovcová, H.: Lékařská etika. 3. vydání, Praha, Galén, 2002
2. Charta pracovníků ve zdravotnictví. Praha, Zvon, 1996
3. Kantor, L. (Ed.): Otázky. Olomouc, Fond maličkových, 1999

*Helena Haškovcová  
U Kříže 8  
150 00 Praha 5*